

Slovníček pojmů a často používaných zkratk

CAP (Common Agriculture Policy) – společná zemědělská politika EU

EU (European Union) – Evropská unie

LDCs (Least Developed Countries) – nejméně rozvinuté země

MDGs (Millenium Development Goals) – rozvojové cíle tisíciletí

NNO - nevládní neziskové organizace

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OECD DAC (OECD Development Assistance Committee) – Výbor pro rozvojovou spolupráci OECD

PCD (Policy Coherence for Development) – koherence politik pro rozvoj

1 Co se skrývá za pojmem *koherence politik pro rozvoj*?

Vztahy globálního Severu a globálního Jihu jsou plné paradoxů. Jsou totiž poznamenané mnoha různorodými politikami jednotlivých států, které jsou důsledkem střetávání zájmů rozličných aktérů. V praxi se pak může stát, že cíle jedné politiky jsou v naprostém rozporu s cíli politiky jiné. Tento rozpor nacházíme i v případě rozvojové spolupráce. Jejím hlavním úkolem je snížení chudoby ve světě a zlepšení života obyvatel v zemích globálního Jihu. Ačkoli se jednotlivé dárcovské země zavázaly k dosažení těchto cílů prostřednictvím svých rozvojových politik, jsou jejich snahy neustále bržděny či mařeny ostatními rozhodnutími, které jednotlivé státy na mezinárodním poli či v rámci dvoustranných vztahů přijímají. Výsledkem je, že pravá ruka neví, co dělá levá. Např. Evropská unie je největším poskytovatelem rozvojové pomoci (*Official Development Aid, ODA*), v rámci níž podporuje mj. místní farmáře v zemích globálního Jihu, na straně druhé je svou zemědělskou politikou přidělování dotací evropským zemědělcům, které pokřívuje mezinárodní trhy,

Box 1: Efektivnost rozvoje

Pod pojmem efektivnost rozvoje se rozumí snaha o zvyšování kvality a dopadů zahraniční rozvojové spolupráce.

Mezi hlavní principy efektivnosti patří následující:

- **nevázání pomoci** (untying) – nepodmiňovat realizaci rozvojového projektu nákupem zboží a služeb od firem z dárcovské země;
- **sladění pomoci s národními rozvojovými strategiemi**, ve kterých partnerské země vyjádří své vlastní cíle;
- **harmonizace donorských praktik** – nutná spolupráce mezi dárci;
- **selektivita pomoci** – přednostní poskytování podpory těm zemím, které dodržují principy demokracie a vytváří příznivé prostředí pro efektivní uplatnění této pomoci (good governance);
- **řízení pomoci založené na výsledcích** – dárci by měli zaručit, že jednotlivé rozvojové projekty nejsou realizovány samoúčelně, nýbrž jejich úspěšnost posuzovat podle skutečných a měřitelných výsledků (nejlépe spjatých s MDGs) (Rozvojovka - Člověk v tísni, 2012).

K dodržování principů efektivnosti se zavázaly i české organizace sdružené v Českém fóru pro rozvojovou spolupráci (FoRS) pomocí přijetí [Kodexu efektivnosti](#).

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

mnohem více poškozují.

V současné době nabývá toto téma na významu, neboť je stále více zřetelné, že problémy chudoby a nerovnosti není a nebude možné vyřešit jen prostřednictvím rozvojové pomoci.

Na počátku 90. let minulého století zesílily obavy ohledně účinnosti dopadů rozvojové pomoci, což vedlo k prvním diskuzím o soudržnosti nerozvojových politik s rozvojovou spoluprací. Z debat se postupně zrodil koncept *koherence politik pro rozvoj* (*Policy Coherence For Development, PCD*). Tento vývoj je přitom potřeba vnímat v kontextu posunu od paradigmatu efektivnosti rozvojové pomoci k efektivnosti rozvoje samotného. (Viz Box 1.)

Hlavní myšlenkou konceptu PCD je, **aby nerozvojové politiky dárcovských zemí, které se týkají zemí globálního Jihu, nebyly v rozporu s rozvojovou spoluprací a aby nesnižovaly její pozitivní dopady.** Cílem je jednak přijmout institucionální mechanismy na národní úrovni, které by v dárcovských i partnerských zemích podporovaly koherenci politik pro rozvoj, jednak reformovat stávající mezinárodní institucionální a politický rámec.

Koherence politik pro rozvoj je velké téma i v rámci Evropské unie (EU). V roce 2005 určila Evropská komise koncept PCD jako jeden z nezbytných nástrojů pro splnění Rozvojových cílů tisíciletí (*Millenium Development Goals, MGDs*) a zmínka o PCD byla zařazena do dokumentu s názvem Evropský konsensus rozvoje (*European Consensus on Development*).

Díky článku 208 Lisabonské smlouvy se princip koherence stal právně závazným pro všechny členské státy EU. Článek 208 uvádí, že: „Unie dbá na soudržnost mezi jednotlivými oblastmi své vnější činnosti a mezi těmito oblastmi a svými ostatními politikami“ a že „Unie přihlíží k cílům rozvojové spolupráce při provádění politik, které by mohly mít vliv na tzv. rozvojové země“.

EU si tedy uvědomuje, že vnitřní politiky mohou mít silně negativní vliv na rozvojovou spolupráci a že je nutné zohledňovat externí dopady politik EU a případně přistupovat k alternativním řešením, která nebudou mít negativní účinky pro země globálního Jihu. Už v roce 2005 byl tento závazek stvrzen, a to prostřednictvím závěru ze zasedání Evropské rady¹ v květnu 2005. Zde bylo také identifikováno dvanáct oblastí, ve kterých má být koherence dosažena. (Viz box 2.) V roce 2009 byla tato agenda zúžena a soustředěna do pěti prioritních oblastí, a to: obchod a finance, klima, potravinová bezpečnost, migrace a

Box 2: EU koherenci uplatňuje ve 12 specifických politikách:

- obchodní politika;
- životní prostředí;
- klima;
- bezpečnost;
- zemědělství;
- dvoustranné dohody o rybolovu;
- sociální oblast;
- migrace;
- výzkum a inovace;
- informační technologie;
- doprava;
- energetika.

¹ Evropskou radu, která zasedá dvakrát za půl roku, tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Evropské komise.

bezpečnost. V roce 2010 vyhlásila Evropská komise program strukturovaný dle těchto pěti oblastí.

Každé dva roky zveřejňuje Unie zprávu ke koherenci politik EU pro rozvoj. V [poslední zprávě](#) z roku 2011 přišla s novou strategií, která se zaměřuje na koherenci politik pro rozvoj v pěti oblastech – obchod a finance, migrace, potraviny, klimatické změny, rozvoj a bezpečnost, které byly identifikovány jako ty oblasti (z výše uvedených dvanácti), ve kterých má nekoherentní přístup největší dopady na země globálního Jihu.

Dalším významným mezinárodním aktérem na poli PCD je *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development, OECD)*. Jedná se o mezivládní organizaci sdružující 34 nejbohatších států světa (dle výše hrubého domácího produktu, HDP), které přijaly principy demokracie a tržního hospodářství. Právě OECD poprvé použila termín koherence politik pro rozvoj, a to při zpracování doporučení v této oblasti na konci 90. let.

Jak na národní úrovni, tak na úrovni EU, OECD či jiných mezinárodních organizací je implementace koherentních politik pro rozvoj bohužel stále nedostatečná. Hlavním důvodem je nízká politická podpora ze strany jednotlivých vlád, pro něž rozvojová témata zůstávají (i z důvodu nízké atraktivnosti tohoto tématu v národních volbách) na dně pomyslné pyramidy priorit zahraniční politiky. Výsledkem je mj. chybějící či zkreslená veřejná prezentace tzv. rozvojových zemí i problematiky rozvoje obecně.

Na druhé straně lze v poslední době v zemích globálního Severu spatřovat určitý pozitivní vývoj, v jehož rámci si lidé stále více uvědomují propojenost současného světa, kde jejich konání má vliv na problémy v jiných částech planety. Rostoucí povědomí české veřejnosti o globálních souvislostech potvrdil i nedávný [průzkum veřejného mínění](#), který pro FoRS zpracovala agentura NMS Market Research.

Koherence politik pro rozvoj přitom začíná politickými závazky a rozhodnutím je plnit. Pro vzbuzení politického zájmu je však nezbytný zájem veřejnosti a médií.

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

2 Proč psát o PCD

V současnosti je koherence politik pro rozvoj jen velmi zřídka medializována. Ačkoliv mezinárodní a výzkumné instituce či nevládní neziskové organizace (NNO) poměrně často na toto téma vydávají odborné publikace, v médiích otázka PCD nerezonuje.

Pokud se podíváme na kritéria, podle kterých si média vybírají, o čem budou informovat, uvidíme hned několik možných důvodů nízkého mediálního pokrytí tématu PCD. K nejdůležitějším faktorům patří:²

- aktuálnost a intenzita (v čem je událost výjimečná);
- kontinuita neboli návaznost na témata, která jsou „v kurzu“;
- geografická, politická a kulturní blízkost;
- status a vliv států, institucí a lidí, o kterých se píše;
- dynamika – překvapení, senzace a kuriozity přitahují pozornost;
- srozumitelnost (příliš odborná témata většina lidí nechápe);
- negativita nebo naopak velký úspěch, zlomový objev;
- personalizace, emoce;
- možnost obrazového zpracování.

Z uvedených faktorů můžeme vybrat ty, které se na nedostatečném mediálním pokrytí tématu PCD podílejí nejvíce. Níže uvedený výčet poskytuje několik tipů a rad, jak je možné tyto překážky překonat.

- **Aktuálnost a intenzita:** Téma PCD se může zdát nepříliš intenzivní a aktuální, neboť je často navázáno na rozvleklé institucionální procesy. Vždy je ale možné identifikovat určitý milník, se kterým lze článek či rozhlasovou nebo televizní zprávu propojit.
- **Kontinuita neboli návaznost na témata, která jsou „v kurzu“:** Je jisté, že se nejedná o námět, který by hýbal veřejností a objevoval se v nejsledovanějších médiích. Je ovšem nutné položit si otázku, zda to spíše nevyplývá z nekvalitního zpracování, které bývá často příliš složité a málo atraktivní.
- **Geografická, politická a kulturní blízkost:** Může se zdát, že se jedná o poměrně vzdálenou tematiku. Pokud je však dobře vysvětlena, můžeme zde vysledovat jasnou spojitost s naším každodenním životem.
- **Srozumitelnost:** Mezi hlavní příčiny nízkého pokrytí tématu PCD může jistě patřit srozumitelnost, neboť se na první pohled jeví jako složité. K tomu často přispívá i příliš technický jazyk a nesrozumitelné podání ze strany zástupců

² Rozvojovka, Jak psát o rozvojových tématech. <http://www.rozvojovka.cz/publikace/33-jak-psat-o-rozvojovych-tematech.htm>

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

nevládních neziskových organizací či výzkumných institucí. Jak ukázaly níže uvedené případové studie, může být tohoto téma jednoduše vysvětleno na konkrétních příkladech.

- Personalizace, emoce: I když se PCD může na první pohled jevit jako neosobní a strohé téma, prostřednictvím jasného příkladu a navázání na běžný život lze využít i tyto prostředky, a tím zatraktivnit výslednou podobu textu či jiného výstupu.

Je tedy zřejmé, že tyto obtíže, které se mohou vyskytnout při práci s tak komplexním a složitým tématem, jako je PCD, je nejen možné překonat, ale i využít k vlastnímu prospěchu, a vytvořit tak výstup, který je pro čtenáře či posluchače atraktivní, což dokazují i krátké případové studie uvedené v další kapitole.

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

3 Případové studie

V této kapitole si na krátkých ilustračních příkladech ukážeme konkrétní význam PCD.

1) Společná zemědělská politika a její dopady

Evropa čelila po válce mnoha problémům, jedním z nich byl i nedostatek potravin, kterému se snažily nově spolupracující evropské vlády předejít prostřednictvím dnes známé *společné zemědělské politiky, SZP (Common Agricultural Policy, CAP)*. Jednou z okolností jejího vzniku bylo podle mnohých uzavření kompromisu mezi Francií a Německem, podle něž Německo získalo přístup na francouzský trh a na oplátku bylo ochotné jako největší přispěvatel v rámci nově vzniklého Evropského hospodářského společenství souhlasit s významnými finančními dotacemi francouzským zemědělcům. Zemědělské dotace EU dodnes vedou k takové produkci potravin, která převyšuje poptávku na evropském trhu. Důsledkem jsou pak přebytky, kterých je potřeba se zbavit, což ostře kontrastuje s palčivým problémem hladu a podvýživy jinde ve světě.

Společná evropská zemědělská politika navíc znemožňuje mnoha farmářům ze zemí globálního Jihu umisťovat své výrobky na evropské trhy – buď jsou zde příliš vysoká cla, nebo prostě vlivem dotované ceny evropských výrobků nejsou mimoevropští producenti schopni dostatečně konkurovat místním. Jaké je tedy řešení? Mnozí volají po liberalizaci trhu a odstranění dotací. Podle některých analytiků by však rychlá liberalizace mohla mít negativní dopady na nejchudší země.

2) Zničující závislost na dovozu potravin (ukázka z článku Aurèle Destrée z think tanku Glopolis)

Výjimečné sucho a špatná sklizeň v USA vyvolávají znepokojení u evropských chovatelů dobytka. Příčinou je fakt, že k výkrmu dobytka do značné míry využívají kukuřici a sóju, tedy plodiny, které jsou současnými suchy obzvláště postiženy. Pokud dojde zároveň k růstu cen kukuřice i sóji, nevyhnutelně to pro ně znamená zvýšení výrobních nákladů. S tím souvisí snižování marží či dokonce prodej masa a mléka se ztrátou.

Právě to je Achillovou patou evropského chovu dobytka. Osmdesát procent své spotřeby totiž zajišťuje prostřednictvím dovozu kukuřice a sóji pocházející převážně z USA, Brazílie nebo Argentiny. Takový stupeň závislosti je silně vystavuje kolísání cen těchto plodin na světových trzích. Kromě problémů, jež přímo pociťují chovatelé dobytka, má tato situace důsledky pro životní prostředí i budoucnost evropského zemědělství, které by měly přimět Evropu k tomu, aby obnovila vlastní produkci rostlinných bílkovin pro krmné účely, a tím si zajistila soběstačnost.

Rozsah fenoménu

Mluvíme-li o dovozu zemědělských produktů do Evropy, vybaví se nám káva, rýže, ovoce nebo i biopaliva. Ve skutečnosti však většinu, přesněji tři čtvrtiny³ evropského

³ Evropský statistický úřad (Eurostat). <http://ec.europa.eu/eurostat>

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

zemědělského dovozu, představuje dovoz krmiv pro dobytek. Hlavními dodavateli jsou přitom Spojené státy v případě kukuřice a Argentina (54 %) spolu s Brazílií (41 %) v případě sójových pokrutin.

Také čeští zemědělci do značné míry závisí na dovozu sóji, ačkoli ji sami nekupují přímo na brazilském trhu. Tuto na bílkoviny bohatou plodinu nakupují od dovozců z Německa, kam připlouvají nákladní lodě přivážející suroviny z druhého břehu Atlantiku. Česká republika tak ročně nakupuje průměrně 466 tisíc tun sójových pokrutin pro krmné účely v hodnotě 3,583 miliardy Kč.

Plíce světa zachvátila sójová nákaza

Pro pokrytí roční poptávky evropského chovu dobytka po sójových pokrutinách se virtuálně dováží 17,53 milionů hektarů zahraniční zemědělské půdy.⁴ Na krmení dobytka v České republice je zapotřebí přibližně 383 000 hektarů půdy v zahraničí. To odpovídá vysetí sóji na území větším, než je rozloha Karlovarského kraje, tedy na 12 % zemědělské půdy České republiky.

Tyto obrovské sójové plantáže bohužel ukrajují z nejvýznamnějších ekosystémů na světě – Amazonie a brazilské oblasti Cerrado. Pralesy a savany tak končí v plamenech. Intenzivní pěstování sóji (většinou geneticky modifikované) hojně využívající herbicidy vede nejen k likvidaci těchto cenných lokalit s nesmírně bohatou faunou a flórou a k emisím CO₂, ale ohrožuje také vodní zdroje a jejich kvalitu. K tomu je nutné připočítat energii potřebnou k přepravě milionů tun sójových pokrutin ročně po moři až do Evropy.

Faktor sociálního vylučování

Honba za sójou nejenže vyčerpává přírodní zdroje, ale také oslabuje obyvatelstvo, které je na nich závislé. Znečištění vody závažným způsobem zhoršuje životní podmínky chudého obyvatelstva, které ji pije, využívá v zemědělství a při rybolovu. A brazilští rolníci, kteří nemají vlastnická práva, ale pouze užívací právo k pozemkům (v Brazílii jich je 400 000), jsou vydáni na milost a nemilost „grileiros“, podvodníků, kteří falšují dokumenty o pozemkových právech a násilím pak rolníky vystěhovávají.

V Argentině je ve venkovských oblastech ohrožena také potravinová bezpečnost. Polovina zemědělské půdy je určena výhradně na pěstování sóji. Produkce základních potravin, jako jsou brambory, hrách, čočka a vejce, ustupuje a jejich ceny rostou, čemuž napomáhá také všeobecná inflace. Cena brambor se tak dostala ze tří pesos za kilogram v roce 2010 na čtyři pesos v roce 2011, což je nárůst o 30 %.⁵ Navíc, vzhledem k tomu, že na obdělávání tisíce hektarů sóji stačí pouze dva pracovníci, vede její pěstování k růstu nezaměstnanosti na venkově a k hromadnému stěhování venkovanů do chudinských čtvrtí na předměstích.

Narušený koloběh živin v Evropě

Negativní dopady na životní prostředí se netýkají pouze Jižní Ameriky. Projevují se také na druhém břehu Atlantiku, u pobřeží Bretaně, které je zamořeno zelenými

⁴ Humboldt Universität zu Berlin.

⁵ Argentine Info: Inflation: le prix des fruits et légumes a fortement augmenté en Argentina.

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

řasami. Tyto řasy, které odpuzují turisty a jejichž sběr je velmi nákladný, se objevují v důsledku přebytku minerálního dusíku, který je v mořské vodě obsažen v podobě dusičnanů a amonných solí, jimiž jsou znečištěny vodní toky. Močůvka z intenzivních chovů je rozlévána v takovém množství, že se neudrží v půdě. Také v České republice se setkáváme se závažným problémem eutrofizace vodních ploch, za kterou může přebytek močůvky z chovu dobytka.

Masový dovoz sóji umožňuje v Evropě intenzivnější živočišnou a mlékárenskou výrobu a její oddělení od produkce obilovin a krmiv. Tato rostoucí specializace zemědělství na úrovni regionů a dokonce na celosvětové úrovni však narušuje přirozený koloběh, na kterém je založena rostlinná výroba. Dusíku, prvku nezbytného pro růst rostlin, je v jedné oblasti nedostatek a na chudé půdě se nedaří zemědělským plodinám, zatímco v jiné oblasti je ho nadbytek, takže způsobuje znečištění. Řešení přebytku dusíku jsou obtížně proveditelná, zatímco jeho nedostatek se obvykle kompenzuje intenzivním používáním chemických hnojiv, jejichž cena stále roste.

Stávající model je třeba přezkoumat

Závislost Evropy na dovozech z USA, Brazílie a Argentiny se ještě zvýšila v 90. letech kvůli epidemii BSE, která vedla k zákazu používání živočišných bílkovin v krmných směsích. Tuto závislost navíc z ekonomického hlediska umožnilo téměř nulové zdanění dovozu. Vedle masivního dovozu sóji však existují jiná řešení, která mohou snížit zranitelnost chovatelů a zároveň omezit naši ekologickou stopu a sociální dopady v latinskoamerických zemích a chránit naše zdroje. Prvním krokem je zvýšení místní produkce krmiva pro dobytek v Evropě. Luštěniny typu hrách, čočka a fazole a dále také vojtěška jsou stejně jako sója bohaté na bílkoviny. Navíc jsou schopny vázat přímo ze vzduchu dusík, a tak se při jejich pěstování spotřebuje méně hnojiva. Je nutné je začlenit do systému střídání plodin. K dispozici by mělo být vzdělávání a poradenské služby v oblasti správného výběru plodin vhodných pro danou oblast.

Dále je nutné zajistit dostatečné množství půdy pro chovatele na farmách, aby tak mohla koloběh živin zajistit v první řadě samotná farma a nevznikaly intenzivní chovy bez potřebné půdy a koncentrace chovů v jedné oblasti. Navíc je třeba docílit toho, aby nebyly dotace nadále využívány ke zvětšování kravínů, ale proudily na podporu větší samostatnosti v oblasti produkce krmiv pro dobytek a využívání pastvin.

Na tahu je Evropský parlament a vlády

Výše zmíněné kroky lze uskutečnit, pokud převezmou iniciativu zákonodárci, kteří se dnes zabývají reformou SZP, evropští poslanci a země účastníci se zasedání Rady. Evropská komise v tomto směru ještě nenavrhl žádná opatření, a to i přes výzvu Evropského parlamentu z března 2011 ke snížení našeho deficitu rostlinných bílkovin, a tím i snížení cenové fluktuace. Reforma SZP nabízí příležitost zaměřit se správným směrem. Ve hře je životaschopnost kvalitních evropských chovů a zachování biologické rozmanitosti v našich zemích i v zahraničí.

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

---

3) Pracovní podmínky v textilních továrnách na Srí Lance (ukázka od novinářky Markéty Tauerové Kutilové)

S Dayou se setkávám v sedm hodin večer, jde přímo z továrny ještě v pracovním fialovém tričku s nápisem Next. Vypadá unaveně. Stejně jako každý den má za sebou 11hodinovou pracovní směnu, během níž má jen půl hodiny na oběd. „Pracujeme každý den mimo neděle, pracovní jsou i tři soboty v měsíci,“ říká tato 45letá Srílančanka, která už 14 let pracuje pro britskou oděvní firmu Next. „U nás šijeme hlavně oblečení pro děti. Já dělám v žehlárně, od rána do večera žehlím, v místnosti máme kolem 45 stupňů, občas se to nedá vydržet.“ Za to vše má Daya plat 16 500 rupií, tedy 2570 korun. Ceny na Srí Lance jsou přitom jen o něco nižší než v Česku. „První věc, na níž se všichni snaží ušetřit, je jídlo. Mnoho mých kolegyně jí jenom oběd, i já se na jídle musím šdit, naštěstí ne tolik, neboť nemám malé děti jako ostatní,“ říká Daya, která stejně jako ostatní pracovnice bydlí v tovární ubytovně. „Pokoj má deset metrů čtverečních a jsme tam dvě, na 30 lidí jsou 3 záchody a ještě za to platíme 2500 rupií měsíčně. Návštěvy tam máme zakázané,“ říká s tím, že má ještě štěstí, že její ubytovna není přímo v areálu továrny, tak jako jiné.

Její kolegyně Soma v pokoji na ubytovně žije i se svým čtyřletým synem. Ten je přes den ve školce a poté jde do centra místní neziskové organizace, která ženám z továren pomáhá. „Na ubytovně je pět dětí a 30 žen, je to tam velmi těžké, syna vidím jen večer a v neděli. Navíc pokud se ženě narodí dítě, má právo jen na tři měsíce trvající mateřskou dovolenou, navíc po celou dobu těhotenství musí chodit do práce. Zkrátka, jsou tu velké tlaky na to, aby ženy děti vůbec neměly. A pořád nám opakují, že na naše místo venku čeká deset dalších,“ říká 29letá Soma, jejíž manžel pracuje v jiném městě a jezdí za nimi jednou za měsíc. Všechny ženy mimoto přiznávají, že často musí zůstat v práci do noci a přesčas jim nikdo neplatí. „Navíc v mnoha továrnách nahradili píchačky, indikující dobu příchodu a odchodu, čtečkou otisků prstů pro vstup, takže nikdo nemá přesně prokázané, v kolik hodin odešel. My máme třeba pracovní dobu do pěti hodin, ale nepustí nás dřív než v 17:45 a to zaplacené nemáme,“ stěžuje si Malika, která pracuje v továrně patřící belgické firmě od svých 18 let a ani se nevdala, ani nemá děti.

Některé z více než 200 textilních továren na Srí Lance jsou vlastněné přímo zahraničními firmami, jiné místními podnikateli a od velkých firem berou jen zakázky. Podmínky jsou ale ve všech stejně špatné. Majitelé a manažeři využívají nedokonalých zákonů, které zaměstnance nechraňují. V mnoha zemích jsou dokonce zakázané odbory, a tak zaměstnanci nemají nikde zastání. „U nás je stále válka mezi odbory a továrnami. Snažíme se ženy školit v tom, jaká mají práva, a to se manažerům továren nelíbí. Chtějí, aby ženy pracovaly a nic nevěděly, pak s nimi mohou manipulovat,“ říká Padmini Weerasoorlya, zakladatelka nevládní organizace Women Centre, která se snaží dělnicím v továrně pomáhat. Nejhorší situace byla před třemi roky, kdy se odborům podařilo zorganizovat stávkou proti okrádání zaměstnanců. „Majitelé továren zavolali policii a ta stávkou velmi brutálně potlačila, jednu ženu zastřelili, mnoho jich bylo zmláceno, několik jich potratilo,“ vzpomíná. Její organizace často oslovuje zahraniční firmy a upozorňuje je na špatné pracovní

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

podmínky v továrnách. „Jejich zájem je však velmi malý,“ říká. Navíc kvůli ekonomické krizi dělníkům mnohde nedávají už ani mýdlo na mytí rukou, zakázali přestávky na čaj a v mnoha továrnách nutí zaměstnance pracovat do 10 hodin večer a v 6:30 ráno zase nastoupit ke stroji. „A o nějakých ochranných pomůckách se už ani nezmiňují,“ dodává žena, která sama pracovala 15 let jako šička. Podle ní si také továrny začínají vybírat ženy s co nejnižším vzděláním z chudých oblastí, aby byly co nejlépe ovladatelné a neuměly se bránit.

Podmínky v továrnách na Srí Lance jsou podobné jako v Kambodži, Bangladéši, Indii nebo Číně, kde se šije nejvíce oblečení pro bohatý západní trh. Obecně lze říci, že měsíční plat dělníka odpovídá ceně jednoho značkového trička nebo bundy. V posledních dvou letech se západní spotřebitelé stále více zajímají o původ svých věcí, což nutí alespoň některé firmy zajímat se o pracovní podmínky svých zaměstnanců. Často ale ve svých prohlášeních konstatují, že vše je záležitost dodavatele. „Už ale nepřiznají, že jejich podmínky týkající se času a množství dodávaných výrobků jsou v podstatě nereálné,“ říká Weerasoorlya.

V těchto rozvojových zemích, kde se nachází většina textilních továren na světě, je velmi špatná nebo žádná legislativa bránící lidská práva a práva zaměstnanců, rovněž zde není ani účinná kontrola pracovních a bezpečnostních podmínek v továrnách. Dělníci tak nemají nikde zastání, čehož zneužívají jak dodavatelé, tak i zahraniční firmy, které jim zakázky zadávají. V zemích, kde tyto firmy sídlí, by zaměstnavatelé nikdy nenašli dostatek lidí, kteří by jim za takovýchto podmínek pracovali, a nikdy by si takové chování k zaměstnancům nemohli dovolit. Vliv těchto firem na místní obyvatelstvo může být až devastující a je tak v přímém rozporu se snahou rozvojových politik mnoha států na zlepšení života běžných lidí.

Zatím nikdo nenašel účinný recept na řešení této komplexní situace, ale všichni se shodují v jednom: Pokud mají dělníci továren mít možnost si ze svého platu pořídit dost jídla, důstojné bydlení a zabezpečit důstojný život své rodiny, musí se do změny zapojit všichni aktéři – tedy zahraniční firmy, místní dodavatelé, místní vlády i sami spotřebitelé.

Další vydané články viz:

EU: Policy coherence for development and trade – [zde](#).

Policy coherence: a sensible idea lost in translation – [zde](#).

Zaostřeno na koherenci politik pro rozvoj – [zde](#).

Úkol

Při zpracování tématiky PCD se budete setkávat se dvěma zdroji informací: oficiálními zprávami EU a převážně kritickými zprávami od nevládních neziskových organizací.

Zkuste proto nyní porovnat rétoriku, poznatky a závěry u [zprávy EU](#) a u zpráv z neziskovek ([CONCORD 1](#), [CONCORD 2](#), [Glopolis](#), FoRS v rámci kampaně WWE, FairPolitics). Zprávy není nutné číst celé, stačí se soustředit na shrnutí a závěry.

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

4 Mediální tipy a triky pro informování o tématu PCD

- Téma PCD je poměrně složité a pro veřejnost špatně srozumitelné. Na vině je často příliš technický jazyk, který pro tuto problematiku používají NNO. Texty jsou pro čtenáře nezáživné a jen těžko udrží jeho pozornost. Proto je potřeba psát jednoduše a srozumitelně.
- Pro zvýšení čtivosti daného textu je dobré vyvarovat se příliš častého používání číselných údajů, ke kterému autoři textů sklouzávají.
- Informování o věcech odehrávajících se na druhém konci planety je složitější než informování o domácích tématech, u kterých lidé vidí přímý vztah se svým každodenním životem. Proto je dobré poukázat vždy na vybranou konkrétní souvislost mezi životem lidí ze zemí globálního Jihu a z rozvinutých států, jako je ČR. Pokud je téma PCD dobře uchopeno, umožňuje tuto globální propojenost ukázat.
- Při psaní o příbězích odehrávajících se na vzdálených místech, v prostředí, které je často naprosto odlišné od našeho, je důležité dobře znát kontext. Pokud nemáme s prostředím, o kterém píšeme, vlastní zkušenost, můžeme využít zkušeností pracovníků nevládních neziskových organizací, jež v dané lokalitě působí, a znají tak dobře místní poměry. Kontakty na ně lze získat prostřednictvím Českého fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS), které sdružuje okolo 50 nevládních neziskových organizací, jež se zabývají rozvojovou spoluprací, humanitární pomocí a rozvojovým vzděláváním (www.fors.cz). Navštívit můžete také webovou stránku www.ceskapomoc.cz, která obsahuje konkrétní informace o realizovaných projektech a organizacích.
- Cílem každého mediálního výstupu by mělo být přitáhnout pozornost svého adresáta. Tento účel by však neměl jít proti základním principům novinářské etiky. Texty by měly zobrazovat danou realitu vhodným způsobem, lidé zobrazení na fotografiích by měli být o použití své fotografie informováni a měli by mít dostatečný prostor pro to, sdělit svůj příběh.
- Je možné zpracovávat již existující studie o koherenci politik pro rozvoj, které vydávají různé organizace občanské společnosti. V ČR se problematikou koherence politik pro rozvoj v oblasti klimatických změn, potravinové bezpečnosti či finančních toků zabývá think-tank [Glopolis](#). [Mezinárodní studii](#) s konkrétními případovými studiemi z osmi zemí EU vydalo FoRS.
- Kdykoliv bude vznikat článek o nových politikách (ať už národních nebo např. unijních), je možné zmínit, zda je zmíněná politika koherentní s rozvojovými. Pokud politiky koherentní nebudou, dá se na to jednoduše poukázat symbolikou „jednou rukou se dává, druhou zase bere.“

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

Užitečné zdroje

Zde naleznete užitečné odkazy na stránky, kde se nacházejí informace o tématu PCD:

- Webové stránky českých nevládních neziskových organizací
  - FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci – www.fors.cz
  - Glopolis - nezávislé analytické centrum (think-tank) se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. www.glopolis.org
  - Rozvojovka (Člověk v tísni) - informačně vzdělávací sekce ČvT, která se snaží zvýšit zájem české strany – především veřejnosti, médií, studentů, ale i státní správy – o situaci v rozvojových zemích, problematiku mezinárodní rozvojové spolupráce a o souvislostech dnešního globalizovaného světa. www.rozvojovka.cz
- Webové stránky mezinárodních nevládních neziskových organizací a výzkumných center
  - CONCORD – www.concordeurope.org
  - TRIALOG – www.trialog.or.at
  - FairPolitics – www.fairpolitics.eu
  - CEBRE, Česká podnikatelská reprezentace při EU – www.cebrecz
- Informační zdroje mezinárodních vládních institucí
  - Evropská komise, Generální ředitelství pro rozvojovou spolupráci – EuropeAid (DG DEVCO) – [zde](#)
  - Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj: speciální sekce věnovaná PCD – [zde](#).
  - Organizace spojených národů, Economic and Social Council – [zde](#).

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich

5 Zdroje

Argentine Info: Inflation: le prix des fruits et légumes a fortement augmenté en Argentina. <http://www.argentine-info.com/2011/02/inflation-le-prix-des-fruits-et-legumes-a-fortement-augmente-en-argentine/>

CONCORD: <http://www.concordeurope.org/>

European Council: <http://www.european-council.europa.eu/the-institution?lang=cs>

Fairpolitics: http://www.fairpolitics.eu/fair_politics/policy-coherence-for-development

Glopolis: <http://glopolis.org/cs/clanky/koherence-zemedelske-rozvojove-politiky/>

Humboldt Universität zu Berlin. <https://www.hu-berlin.de/>

OECD: http://www.oecd.org/mcm/C-MIN%282014%2914-ENG.pdf?utm_source=social-media&utm_medium=twfbgppin&utm_campaign=devtw

Rozvojovka, Jak psát o rozvojových tématech.

<http://www.rozvojovka.cz/publikace/33-jak-psat-o-rozvojovych-tematech.htm>

Trialog: <http://www.trialog.or.at/>

UN ECOSOC: http://www.un.org/en/ecosoc/newfunct/pdf/hls_finland-policy_coherence%28oecd%29.pdf

Tento materiál vznikl díky podpoře Evropské unie a Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Obsah je odpovědností autorů a nemusí vyjadřovat stanovisko Evropské unie či Ministerstva zahraničních věcí České republiky ani nezakládá odpovědnost z jejich